

**Šmelová E., Provázková Stolinská, D., Částková, P.,
Prášilová, M. & kol. (2021). *Online aplikace jako nástroj
pedagogické diagnostiky a intervence v práci učitele
mateřské školy s akcentem na školní připravenost.***

Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta.

Publikace je monografií, odborným teoretickým výstupem vycházejícím z výsledků aktuálního výzkumu řešení projektu TAČR, v němž si tým řešitelů vytyčil jako hlavní cíl vytvořit a ověřit online aplikaci, jež se stane učitelům v mateřských školách pomocníkem při hodnocení pokroků dětí předškolního věku při jejich individuální přípravě k zahájení povinné školní docházky. Projekt byl řešen v letech 2018 až 2021 akademiky kateder preprimární a primární pedagogiky Pedagogických fakult Univerzity Palackého v Olomouci, Ostravské univerzity a VŠB Technické univerzity v Ostravě. V monografii jsou zveřejněny i mateřské školy (MŠ), jejichž učitelé a ředitelé se stali aplikačními garanty projektu, stejně jako odbor školství Magistrátu města Olomouce. Každá kapitola publikace má uvedeny konkrétní autory; na tvorbě publikace, jak je sděleno, se podílel celý řešitelský tým.

Monografie je rozdělena do dvou stěžejních částí. První část má kapitoly čtyři, druhá část kapitoly dvě. Před první částí je předsunut úvod, v němž hlavní řešitelka projektu osvětluje jeho cíl.

V první kapitole se autorky věnují problematice kvality předškolního vzdělávání z hlediska evropské, státní a školní úrovně. Opírají se o *Rámec kvality pro předškolní vzdělávání a péči*, současně vycházejí i z *Kritérií hodnocení podmínek, průběhu a výsledků vzdělávání České školní inspekce* i dalších materiálů této organizace, a zabývají se tematikou individualizace jako nového paradigmatu předškolního kurikula. Avšak povinné předškolní vzdělávání, ať už v celém předškolním období nebo v posledním povinném roce docházky dítěte do MŠ před jeho pravděpodobným nástupem do ZŠ, není zákonně nikde stanoveno jako bezúplatné (s. 20). Vyhl. č. 14/2005 Sb. ze dne 29. prosince 2004 o předškolním vzdělávání pouze vymezuje konkrétní případy, kdy je možno zákonné zástupce, rodiče či fyzické osoby od úplaty osvobodit, a to v § 6, odst. 6.

V podkapitole na straně 21 jsou shrnuty dopady legislativních opatření, které způsobují nekvalitu v předškolním vzdělávání. Dle autorek jimi jsou vysoké

počty dětí ve třídách, přijímání dětí mladších tří let do věkově smíšených tříd, dvě třetiny středoškolsky vzdělaných učitelek, nekvalifikovanost ředitelů sloučených subjektů v předškolní problematice, nezohledňování nejvyššího dosaženého vzdělání učitelek MŠ v tarifních platech. V kontextu kvality vzdělávání autorky považují za limitující zejména počet dospělých k počtu dětí ve třídě a četnostní naplněnost tříd dětmi. Desetiletí je tato otázka projednávána, nemá ale prozatím uspokojivé vyřešení. Poněvadž se autorky odkazují na poslední verzi *Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání* (RVP PV) z roku 2018, nezasvěcený čtenář by mohl dojít k názoru, že teprve toto vydání přináší nové požadavky, které uvádějí na straně 22. Jsou však „nové“ již dvacet let, a byly zveřejněny v publikaci z roku 2001, na kterou se autorky odkazují. Se závěry první kapitoly se lze ztotožnit. Vyjadřují jednak skutečnosti zjištěné Českou školní inspekcí (ČŠI), ale také skutečnosti pocítované a sdělované jak řediteli, ředitelkami či vedoucími učitelkami MŠ, tak i akademickými pracovníky doprovázejícími studující oboru učitelství pro MŠ na praxích. Autorky docházejí k závěru, že je potřeba zkvalitnit vnitřní evaluační systém MŠ.

Druhá kapitola navazuje na kapitolu první a zaměřuje se na pedagogickou diagnostiku v práci učitele jako nedílnou součást vzdělávacího procesu s akcentem na jeho individualizaci. Kapitola třetí se zabývá klíčovými momenty ve vývoji dítěte, „jimž je nezbytné věnovat pozornost při posuzování pokroků jedince, a to zejména v posledním roce předškolního vzdělávání a s ním související připraveností k zahájení povinné školní docházky“ (s. 3). Tato kapitola byla zpracovaná olomouckými psycholožkami a podtrhuje význam předchozích kapitol. S respektem k možnostem rozsahu publikace podávají výstižně obraz tělesného, motorického a psychického vývoje dítěte v předškolním věku a rozvíjejí zejména jeho vývojovou charakteristiku v oblasti jeho výtvarné činnosti, a to zvláště v tématu rozvoje kresby postavy.

Problematikou IC technologií v práci učitele, které jsou považovány za nezbytnou součást jejich profesních kompetencí a jsou zároveň předpokladem pro práci s vytvořenou online aplikací, se zabývá kapitola čtvrtá. Nelze než souhlasit s názorem autorů, který vyjádřili v souvislosti s ICT kompetencemi učitelů ve 21. století, a to že:

[...] učitelům již nestačí umět s digitálními technologiemi pouze pracovat ve smyslu uživatelských dovedností, nýbrž je musí být schopni tvořivě začleňovat nejen do procesů spojených s výukou a stojících zdánlivě stranou, ale i do vlastní výuky, kde se dostávají do přímé interakce s dětmi. (s. 48)

V důsledku legislativních opatření, o nichž autorky pojednávají v první kapitole, mj. že jsou dvě třetiny učitelek MŠ jen středoškolsky vzdělané, je nutno dodat, že mnohé z nich ukončily formální vzdělávání již před mnoha lety. Jedním z úkolů pro další vzdělávání učitelek MŠ tedy je vzdělat je v oblasti ICT, a to urychleně a rozsahem potřebně. Také proto, aby výsledek výstupu projektu TAČR, který monografie obsahuje, byly schopny využít.

Do druhé části je zařazená pátá a šestá kapitola. V páté kapitole autoři představují vytvořenou online aplikaci a ukazují širokou škálu možností využití aplikace pro pedagogickou diagnostiku dítěte předškolního věku, její přednosti, ale i možné limity. Součástí je podrobný metodický návod, podrobné vysvětlení, jak lze s online aplikací při pedagogické diagnostice dítěte pracovat a jak online aplikace reaguje. Jsou uvedeny vzdělávací oblasti s podrobně rozpracovanými podoblastmi, které pedagogickou diagnostiku dítěte usměrňují. Učitelka tak ví, co a jak má diagnostikovat. Některé inspirativní charakteristiky z oddílu „Překročení rámce rodiny“ na straně 76 by se daly spíše zařadit do oddílu „Překročení rámce vlastní rodiny“ (tamtéž). Je možno konstatovat, že upravené charakteristiky jsou velmi, velmi dobrým vodítkem pro diagnostiku dítěte, a také pro hodnocení výsledků jeho aktivit. Jsou výbornou částí monografie využitelnou i samostatně.

V poslední, šesté kapitole monografie, se autoři věnují implementaci a ověřování online aplikace v praxi MŠ prostřednictvím aplikačních garantů projektu, tedy učitelů mateřských škol. Ověřování online aplikace předcházelo šetření s cílem zjistit, jak z pohledu samotných učitelů v prostředí MŠ procesy pedagogické diagnostiky probíhají. Zjištěné, doposud používané metody pedagogické diagnostiky učitelů MŠ, jsou zpřehledněny v tabulce. Pro potřeby řešení projektu byly vstupní informací, na jejichž základě byla koncepce pro online aplikaci připravována, a to tak, aby odpovídala potřebám praxe MŠ. Struktura evaluační části výzkumného nástroje je podrobně popsána, výsledky ověřování jsou zpracovány kvantitativně s podrobným uvedením metodologie a doprovodnými vypovídajícími grafy.

Skvělé je, že autoři zařadili i ukázkou práce s online aplikací při pedagogické diagnostice jedné ze spolupracujících MŠ, jež byla v projektu aplikačním garantem.

Řešitelský tým zveřejnil i poděkování vedení Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci za vytvoření podmínek pro realizaci projektu a všem aplikačním garantům za spolupráci při ověřování online aplikace.

Cíl publikace byl zcela naplněn. Autoři monografie připravili vynikající publikaci, která by neměla zapadnout. Má potenciál být v zorném úhlu učitelů/lek mateřských škol z hlediska jejího využití daleko do budoucnosti. Má nesporné přínosy i z dalších pohledů. Srozumitelně vede čtenáře k pochopení současné filozofie vzdělávání dítěte předškolního věku. Ukázky práce s cíli, s jejich analýzou, mohou být dobrým východiskem pro kteroukoli učitelku-čtenářku, poněvadž může svou přípravu k práci s dítětem v předškolním věku porovnat s ukázkou a uvědomit si své rezervy. A důkladně popsany postup tvorby online aplikace je mj. i inspirativním návodem pro řešení obdobných výzkumných projektů.

Autoři deklarují „záměr účinně podpořit kvalitu práce v MŠ a v dalších institucích poskytujících v ČR předškolní vzdělávání“ (s. 110), pro něhož vznikl nástroj, který má ambici okamžitě a v co největší míře pomoci. Proto je účelné, že je monografie zveřejněná na webových stránkách katedry primární a preprimární pedagogiky Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci.

*Radmila Burkovičová
Ostravská univerzita,
Pedagogická fakulta, katedra preprimární a primární pedagogiky*